

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Humanitaarainete õppekava

Kaisa Musting

ÕPILASTE POOLT TAJUTUD SOOLISTATUD OOTUSED KOOLIS
bakalaureusetöö

Juhendaja: Inger Kraav

Läbiv pealkiri: Soolistatud ootused koolis

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Inger Kraav (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. SOOLISED OOTUSED HARIDUSES	4
1.1 Sooline vastandamine	4
1.2 Õpilaste sooline identiteet hariduses	6
1.3 Hariduslike valikute ootused	9
1.4 Sooline ebavõrdsus koolis	12
1.5 Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid	14
2. UURIMUS ÕPILASTE POOLT TAJUTUD SOOLISTATUD OOTUSTE KOHTA KOOLIS	16
2.1 Uurimuse metoodika.....	16
2.1.1. Valim.....	16
2.1.2. Mõõtevahend.....	16
2.1.3. Protseduur	17
2.2 Tulemused	17
2.2.1. Soolise vastandamise tunnetamine õpilaste poolt.	17
2.2.2. Soolistatud ootuste mõju tunnetamine.	19
2.2.3. Ühiskonnapoolsete ootuste tunnetamine.....	20
2.2.4. Ebavõrdsuse tunnetamine koolikeskkonnas.....	22
2.3 Arutelu	23
KOKKUVÕTE.....	29
SUMMARY	30
KASUTATUD KIRJANDUS	32
LISA 1	

SISSEJUHATUS

Kuigi haridusel on potentsiaalne võimalus muuta arusaamu sugudest, on soolised identiteedid hariduses siiski tugevad (Feeley & Lynch, 2009). Sooline identiteet on tekkinud sotsiaalses keskkonnas ning täidab sugupooled teatud omaduste ja kirjeldustega (Stets & Burke, 2000). Nendele omadustele ja kirjeldustele vastavat käitumist hakataksegi poistelt ja tüdrukutelt ootama (Plante, Theoret, & Favreau, 2009). Kuna ühiskond näeb sugupooli dihhotoomsete gruppidega, siis ka ootused neile on tihtipeale vastandlikud (Holm, 2010). Avaliku arvamuse uuringutest selgub, et ka Eestis eristuvad oluliselt ootused poistele ja tüdrukutele (Aavik, Vinter, Papp, Uusma, & Neudorf, 2013; Vainu, Järviste, & Biin, 2010).

Praeguseks on jõutud arusaamani, et käitumise ja õppimise erinevused ei tulene niivõrd bioloogilisest soost, kuivõrd erinevatest ootustest laste käitumisele (Aavik et al., 2013).

Soopõhine sotsialiseerimine ühiskonda algab imikueast (Biernat, 1991; Zittleman, 2006). Juba siis ilmnevad vanemate ja teiste täiskasvanute soostereotüüpsed ootused ning lähtuvalt nendest ootustest hakatakse lapsele jagama positiivset tagasisidet (Aavik et al., 2013). Kui laps jõuab lasteaeda või kooli, ilmnevad juba soolise kasvatuse tagajärjed, mida ekslikult peetakse olemuslikeks ega püütagi muuta (Aavik et al., 2013).

Lisaks ühiskonnale on mõjutanud hariduslikke arusaamu sugudest ka ajalugu. Haridus, eriti kõrgharidus, polnud kuni 19. sajandini tütarlastele üldjuhul kättesaadav. Naiste "loomupäraseid" omadusi käsitleti vähemväärtuslikena. Kehtis ka uskumus, et tüdrukuid ja poisse tuleks õpetada erinevalt, kuna nende tulevased ühiskondlikud rollid erinevad üksteisest. Praeguseks on mõlemale sugupoolele kättesaadav samasugune haridus, kuid uskumused sugupoolte hariduslikest erinevustest on jäänud. (Bohan, 2011)

Eelnevast tulenevalt on uurimuse eesmärgiks uurida, kas ja kuidas tunnetavad õpilased ühiskonnapoolset soolist vastandamist, soolisi ootusi, ühiskondlikke ootusi ning vastandamistest ja erinevustest tingitud ebavõrdsust. Antud uurimisprobleem on oluline, kuna igal inimesel peaks olema võimalus rakendada elus oma täit potentsiaali, kuid soolistatud vastandamine ning soolised ja ühiskonnapoolsed ootused ei lase seda teha. Eriti oluline on see teema Eestis, kuna meie inimressurss on piiratud, mistõttu ei tohiks lapsi vaadelda soost lähtuvalt.

Esimeses peatükis antakse teoreetiline ülevaade soolistest ootustest hariduses. Peatükis tuuakse välja õpilaste soolistatud identiteet ehk see, millised on poistele ja tüdrukutele vastavad omadused ja käitumised ning identiteedist tulenevad soolistatud ootuste olemasolu.

Teoreetilises osas vaadeldakse seda, kas ja kuidas õpilased tunnetavad koolikeskkonnas soolist vastandamist, soolisi ootusi, ühiskondlikke ootusi ning ebavõrdsust.

Töö teises peatükis keskendutakse autori poolt läbiviidud kvantitatiivse uurimuse analüüsile. Autor selgitab uurimistöö metoodikat, annab ülevaate valimist, instrumendist, protseduurist ja tulemustest.

1. SOOLISED OOTUSED HARIDUSES

1.1 Sooline vastandamine

Õpilastele seatud ootused hariduses on erinevad ning tihtipeale tulenevad soost. Sugupooli nähakse sageli vastandlike gruppidega, kellele on ühiskondlikult seatud erinevad ootused. Ootused hõlmavad endas käitumist, huvisid kui ka õppimist. (Holm, 2010)

Tänapäevaks väljakujunenud ootused tulenevad suuresti soolisest identiteedist, mis on tekkinud sotsiaalses keskkonnas ning täidab sugupooled teatud omaduste ja kirjeldustega (Stets & Burke, 2000). Soolise identiteediga määratakse kindlaks, milliseid omadusi peetakse sotsiaalses ruumis naiselikuks ja mehelikuks (Kimmel, 2008; Schneider, 2004). Nendele omadustele ja kirjeldustele vastavat käitumist hakatakse poistelt ja tüdrukutelt ootama (Kuurme, Kasemaa, & Roots, 2012; Plante, Theoret, & Favreau, 2009). Soolisest identiteedist oleneb ka see, kuidas lapsi hakatakse kohtlema (Kuurme et al., 2012). Kuigi arusaam feminiinsusest ja maskuliinsusest muutub koos ajaga ning võib kultuuriliselt ja riikide vaheliselt varieeruda, peetakse neid mõisteid siiski vastandlikeks (Kimmel, 2008; Plante et al., 2009).

Läänekultuuris on väljakujunenud omadused, mida peetakse maskuliinsuse või feminiinsusega kokkukuuluvaks (Prentice & Carranza, 2002). Teema uurimisel leiab kõige sagedamini kasutust BSRI (*Bem Sex-Role Inventory*) test (1974), kus on välja selgitatud feminiinsuse ning maskuliinsusega sobivad käitumised (Ainsaar, Soo, & Laur, 2010). Naist nähakse näiteks kaastundliku, viisaka keelekasutusega, empaatia võimega, naiselikuna, õrna, tundliku, vaikse, tagasihoidliku, hella, mõistva, sooja ja paindlikuna ning meest iseloomustavad omadused on juhtimine, agressiivsus, ambitsioonikus, analüütilisus, enesekindlus, atleetlikus, võistluslikus, põhimõttekindlus, dominantsus, jõulisus, individuaalsus, otsusekindlus ja maskuliinsus (Prentice & Carranza, 2002). Maskuliinsus ja feminiinsus on seotud sotsiaalse taustaga ja võivad koos ühiskonnaga muutuda, kuid üldjuhul on visad kaduma (Ainsaar et al., 2010).

Ühiskondlikud stereotüübid tuuakse kaasa klassiruumi (Holm, 2010). Eesti koolinoorte seas läbiviidud soorolli uurimus näitas, et ligi 90% gümnaasiumi poistest peavad ennast soorollitüübi järgi mehelikuks, kuid tüdrukute jaotumine oli märksa mitmekesisem (naiselikke tüdrukuid 72%, androgüünseid 18%) (Ainsaar et al., 2010). Tüdrukute tulemustest selgus, et nad samastasid ennast traditsiooniliste mehelike omadustega nagu näiteks riskialtus, domineerivus, liidriks sobivus (Ainsaar et al., 2010), mis viitab sellele, et ühiskonnas on muutumas naiselikkuse sotsiaalne konstruktsioon, kuid mehelik püsib (Prentice & Carranza, 2002). Võib oletada, et tüdrukud kallutavad ennast mehelikkuse poole, kuna näevad, et just mehelikkusega saavutab ühiskonnas kõrgemaid positsioone (Ainsaar et al., 2010).

Ajalooliselt ei ole peetud poiste ja tüdrukute vahelisi erinevusi sotsiaalsest ühiskonnast tulenevaks vaid hoopiski bioloogilisteks (Lorber, 2006).

Bioloogilisi erinevusi seostatakse tavaliselt soojätkamisega, kuna naisel ja mehel on selles erinevad rollid, millest tulenevalt omistatakse naistele ja meestele erinevaid võimeid, omadusi ja võimalusi. Näiteks tähendab bioloogilisest vaatevinklist naise võime sünnitada lapsi seda, et see on vorminud naises loomumomase oskuse hoolitseda ja teenindada, mistõttu tüdrukuid tulebki selliseks kasvatada. (Roots et al., 2012)

Kuigi bioloogilistesse erinevustesse suhtutakse pigem skeptiliselt, on kindlaks tehtud, et sellel alusel erinevad sugupooled üksteisest (Gunzelmann & Connell, 2006). Vasaku ajupoolkera varasema arengu tõttu hakkavad tüdrukud poistest varem kirjutama ja lugema ning on edukamad verbaalsetes oskustes (Buss, 1997). Paremat eneseväljendamist peetakse ka üheks tüdrukute õpiedu põhjuseks (Leino, Veisson, Ruus, Sarv, Ots, & Veisson, 2007). Poistel areneb varem parem ajupoolkera, seetõttu kooli jõudes on nad tüdrukutest osavamad matemaatilises ja ruumilises mõtlemises (Bonomo, 2010), kuid soo ja kognitiivse võimekuse vahel seoseid leitud ei ole (Buss, 1997; Lorber, 2006). Ka poiste suurem füüsiline agressiivsus on bioloogiliselt põhjendatav, kuna testosterooni tase on otseselt seotud agressiivsusega (Sapolsky, 1997). Üldjuhul koolis bioloogiliste erinevuste ja sellega kaasneva võimekusega, mis üldiselt 4. klassiks tasakaalustub, ei tegelda ning see süvendab veelgi kahe sugupoole vahelist vastandamist (Gunzelmann & Connell, 2006).

Leonard Sax (2006) on leidnud, et bioloogilised erinevused on laste õppimise ja käitumise juures väga tähtsad. Olenevalt soost näevad ja kuulevad lapsed väga erinevalt. Poiste silma võrkkest elavneb liikumise peale, samas tüdrukute võrkkest püüab kinni detaile ja värve. Kuna poisid reageerivad liikumisele, siis nende tähelepanu on kergem kaduma kõrvalistele tegevustele, mis parasjagu on aktiivsemad kui õpetaja klassi ees. Ka kuulmine on poistel ja tüdrukutel erinev. Tüdrukud kuulevad teravamalt (just kõrgematel sagedustel),

mistõttu klassiruumis järeldatakse, et poisid ei kuula, mida õpetajad räägivad. Närvisüsteemi erinevuste tõttu käituvad sugupooled stressiolukorras erinevalt. Poiste keha toodab stressirikkas olukorras rohkem adrenaliini, mistõttu muutuvad nad väga võistluslikuks või lausa vägivaldseks. Tüdrukute mõtlemine aeglustub. (Sax, 2006)

Klassruumi jälgides ongi näha, et poisid on tormakad, võistluslikud, agressiivsed ja tüdrukud rahulikud, sõnakuulelikud ja koostöövalmid (Papp, 2009). Sax (2006) arvab, et need bioloogilised erinevused aitavad põhjendada, miks õppimine ning käitumine on lastel koolis erinev ja kohati vastandlik.

Vastupidised arvamused väidavad, et bioloogiliselt peetakse tüdrukuid ja poisse omavahel siiski rohkem sarnasemaks kui erinevaks (Zittleman, 2006) ning bioloogiliselt saab tõendada eelkõige ainult laste füüsilist erinevust (Lorber, 2006). Erinevusi poiste ja tüdrukute vahel kasvatatakse pigem ise juurde, kui need reaalsuses eksisteerivad (Papp, 2009).

Kuigi on olemas bioloogilisi omadusi, mis on kaasasündinud, siis teatud omadused lihtsalt omistatakse sotsiaalses ruumis sugupooltele, mida hakatakse sageli pidama bioloogilisteks paratamatusteks. Üldjuhul on raske seletada ja põhjendada, kust soolised stereotüübid pärinevad või kas need omadused on omistatud või tulenevad bioloogilisest soost. (Roots et al., 2012)

Pigem hakkavad lapsed käituma ja õppima vastavalt sotsiaalsetele ootustele (Kimmel, 2008). Seetõttu peavad vastama ühiskondlikele soolistatud ootustele nii õppimine, käitumine kui ka huvialad (Zittleman, 2006). Seega eeldatakse, et tüdrukutele peab meeldima tantsimine, kunst, lugemine, kirjutamine ning poistele matemaatika, loodusteadused ja tehnoloogia (Zittleman, 2006). Selline huvide jaotus on sotsiaalsel tasandil õpitud ja ei saa otsestelt tuleneda bioloogilistest erinevustest (Roots et al., 2012; Zittleman, 2006).

1.2 Õpilaste sooline identiteet hariduses

Kasvatus ja haridus on olnud ajalooliselt kahele sugupoolele erinev ja seda hakati põhjendada Darwini (1859) evolutsioonilisest perspektiivist lähtudes, mis on seotud ellujäämisega (Kenrick, Trost, & Sundie, 2008). Kuna naise ja mehe ülesandeid peetakse erinevateks, kasutatakse rohkem või vähem teadlikult erinevaid kasvatusviise (Kuurme, 2011).

Soopõhine sotsialiseerimine ühiskonda algab lapsepõlvest ja lähtub suuresti sünnipärasest soost (Biernat, 1991; Zittleman, 2006). Juba imikueas ilmnevad vanemate stereotüüpsed ootused ning sellest lähtuvalt hakatakse jagama ”lastele positiivset tagasisidet soorolliootustele sobiva ja negatiivset tagasisidet sobimatu käitumise eest” (lk.9) (Aavik et

al., 2013). Kui laps teeb midagi oma soole kohast on ka lapsevanem õnnelik (Roots et al., 2012). Selle põhjal kujunevad lastel välja väärtushinnangud, käitumismidid ning eelistused (Biernat, 1991).

Soopõhised väärtushinnangud süvenevad vanuse kasvades (Biernat, 1991). Kui laps jõuab kooli, siis usutakse, et ilmnevad juba soolise kasvatus tagajärjed (Roots et al., 2012). Õpilastel ja õpetajatel on tekkinud teatud arusaamad ja ootused, kuidas tuleb poisi või tüdrukuna kohaselt käituda (Holm, 2010). Kasvatus säilitab soolist dihhotoomiat, mistõttu klassiruumis saavad kokku lapsed, kes näevadki üksteist väga erinevalt (Zittleman, 2006).

Soolised identiteedid on koolikeskkonnas väljakujunenud (Kuurme, 2011). Tüdrukutelt ja poistelt oodatavad käitumised tulenevad sotsiaalsetest stereotüüpidest ning on üksteisega pigem vastandlikud (Prentice & Carranza, 2002; Zittleman, 2006). Kui läänelikes kultuurides peetakse mehelikeys omadusteks aktiivsust, agressiivsust ja loogilisust ning naisi tajutakse emotsionaalselt väljendusrikastena, sotsiaalsena ja kohusetundlikena, siis nendest omadustest lähtuvat käitumist hakatakse lastelt ootama koolis (Schneider, 2004).

Kuurme (2011) arvates nähakse tüdrukuid koolikeskkonnas usinate, korralike ja kohusetundlikena, kes saavad õpetajatelt eelnimetatud omaduste pärast kiita. Usinuse ja kohusetundlikkuse tõttu õpivad nad hästi ja korralikult, sooritades kõik koolitööd õigeaegselt (Kuurme, 2011). Head hinded viivad nad otse ülikooli (Kuurme, 2011). Taasiseseisvunud Eestis on naiste haridustase kasvanud kiiremini kui meestel ning praeguseks ajaks lõpetab ülikooli iga 100 mehe kohta 194 naist (Kuurme et al., 2012).

Tüdrukud suhtuvad õppimisse tõsiselt. Nad tajuvad, et haridus annab neile võib olla ainukese eelise tööturul ning seetõttu panustavad nad oma eluga toimetulekuks eeskätt haridusse. Tüdrukud pingutavad heade hinnete nimel ning nende õppeedukus on oluliselt parem kui poistel. Uurimustulemused näitavad, et neljale ja viitele õpivad Eestis 46% tüdrukutest ning 34 % poistest. Ainult viitele õpivad 20,2% tüdrukutest, kuid vaid 8,6% poistest. Kuna tütarlapsed on nii kohusetundlikud ja tublid, siis üldiselt peetakse tütarlaste akadeemilist edukust iseenesest mõistetavaks, kuigi sageli pingutatakse õppimisega üle, mille tagajärjel tekivad nii pea-kui kõhuvalud. (Leino et al., 2007)

Poiste identiteet ei näe ette hästi õppimist ega koolikorra allumist. Poisse peetakse lohakaks, kes ei pea kinni tähtaegadest. Tihtipeale jääb kool poistele igavaks ning põnevust otsivad nad väljastpoolt. Vastupidiselt tüdrukutele ei tunne nad end koolis hästi. (Kuurme, 2011)

Poiste elu toimub väljaspool kooli. Õppimisse suhtuvad nad pingevabamalt ning ka õpikoormuse reguleerivad nad endale sobivaks. (Leino et al, 2007)

Õpilaste hariduslikud identiteedid on väga stereotüüpsed, mistõttu tahetakse nende muutumist, teisalt muretsetakse soorollide hägustumise pärast. (Kasemaa et al., 2012)

Probleem seisneb selles, et ühiskonna ootused on vananenud ning ei pruugi langeda kokku nende rollidega, mille täitmist ühiskonnas tegelikult oodatakse (Prentice & Carranza, 2002). Tüdrukuid tahetakse kasvatada traditsiooniliste ootuste järgi, samas muutunud ühiskond ootab naiselt võistluslikkust, kohatist agressiivsust ja ratsionaalsust (Prentice & Carranza, 2002). Ka meestelt oodatakse üha enam kaasalöömist pereelus, mis hõlmab nii lastekasvatamist kui ka koduste tööde tegemist (Kasemaa et al., 2012).

Ühiskond mõjutab poisse ja tüdrukuid, andes neile tagasisidet, kas nende valikud ja käitumised on kooskõlas ühiskonnapoolsete ootustega, mistõttu pööravad lapsed tähelepanu neid ümritsevatele inimestele (Drury, Bukowski, Velasquez, & Lopez, 2013). Bussey & Bandura (2008) on leidnud, et vanematel on aktiivne roll sooga seonduvate käitumisviiside suunamisel, ettenäitamisel, sildistamisel ning neile hinnangute andmisel, kuna lapse olulisemaks kujunemis keskkonnaks on kodu, mistõttu seal nähtavad rollid mõjutavad last tema arenemisel. Soostereotüüpide edasikandumine järgnevale põlvkonnale toimub üldiselt täiesti teadvustamata (Bussey & Bandura, 2008). Vanemate võimuses on lapse mõjutamine sünnihetkest peale ehk see, kas lastele luuakse nn sootüüpiline keskkond koos vastava riietuse, mängude, huvialade ja mänguasjadega või mitte (Aavik et al., 2013).

Vainu, Järviste, & Biini (2010) uurimusest selgus, et Eesti ühiskonnas tüdrukute ja poiste ühesugust kohtlemist ei soosita. Siiani kehtib arusaam, et tüdrukutel ja poistel on elus toimetulemiseks vaja erinevaid oskusi, mida peetakse kasvatamisel oluliseks, kusjuures poiste kasvatamisel oluliseks peetavad oskused olid tüdrukute omadest stereotüüpsemad (Vainu et al., 2010). Ka Bussey & Bandura (2008) on oma uurimuses leidnud, et vanemad ei pea tüdrukute puhul stereotüüpset käitumist võrreldes poistega nii oluliseks.

Õpetaja käitumine võib samuti väljendada erinevaid ootusi poistele ja tüdrukutele, mis omakorda hakkab laste käitumist mõjutama (Papp & Kütt, 2012). Eestis arvab peaaegu 46% soolise võrdõiguslikkuse monitooringus osalenud õpetajatest, et poiste kasvatamisel tuleb silmas pidada ja rõhutada traditsiooniliste omaduste kujundamist (Vainu, Järviste, Biin, 2010). Bussey & Bandura (2008) uurimusest on selgunud, et ka kiitus ja laitus jaguneb sugupooli erinevalt. Poisse kiidetakse rohkem heade hinnete ja laidetakse halva käitumise eest, see-eest tüdrukud saavad kiita kohusetundlikkuse ja puhtuse ning laita halbade hinnete eest (Bussey & Bandura, 2008).

Drury et al. (2013) uurimusest selgus, et lapsed reguleerivad oma käitumist vastavalt eakaaslastega, seega on nad rohkem huvitatud õppima ära just oma soorollile omaseid

käitumisviise. Eakaaslased ootavad soole tüüpilist käitumist, mittetüüpiline käitumine toob eakaaslaste seas esile negatiivseid reaktsioone (Drury et al., 2013). Eakaaslaste survele võetakse omaks ka sootüüpilised huvid ja tegevused (Bussey & Bandura, 2008).

Need lapsed, kes ei allu sooroolidele vastavale käitumisele võivad langeda kiusamise ohvriteks. Noorukieas on kõrge enesehinnang neil, kes tunnetavad, et nad käituvad soorollidele vastavalt, kuna selline käitumine toob kaasa ka väärtustamise eakaaslaste poolt. (Drury et al., 2013)

Lisaks inimestele, kes lastega igapäevaselt kokku puutuvad, mõjutab kasvatust ka kultuur, kuna lapsed näevad televiisorist, videomängudest, loevad lugemikest ja juturaamatutest, millised on mehed ja naised (Bussey & Bandura, 2008). Nad õpivad kiiresti ära normid, kuidas tuleb välja näha ning käituda, et olla mehelik mees ja naiselik naine (Aavik et al., 2013). Mehi ja naisi kujutatakse üldjuhul, alustades multifilmidest ja lõpetades lasteraamatutega, väga soostereotüüpsetena (Bussey & Bandura, 2008). Mittestereotüüpset rollivalikud seevastu laiendavad laste arusaama sellest, millised võivad olla nende endi rollivalikud (Bussey & Bandura, 2008).

1.3 Hariduslike valikute ootused

Laste võimekust on läbi ajaloo seostatatud sooga (Eccles, 2011). Mcdaniel (2010) on oma uurimuses leidnud, et soost tulenevatest ootustest mõjutatuna on lastel erinevad ootused haridusele. Seega on võimalik, et sugude hariduslike ootuste erinevust mõjutab eelkõige ühiskondlikult vastanduvad ootused sugupooltele (Mcdaniel, 2010). Soolistatud ootuste tõttu teevad lapsed hariduslikke valikuid ning nende tegelikud oskused ja võimed jäävad kasutamata (Kimmel, 2008).

Hariduslike valikute tegemist peetakse tänapäeval soostereotüüpseks (Eccles, 2011; Feeley & Lynch, 2009; Kütt & Papp, 2012).

Ajalooliselt oodatakse poistelt häid hindeid matemaatikas ja loodusteadustes ning tüdrukutelt oodatakse paremaid tulemusi humanitaarainetes nagu näiteks eesti keel, kirjandus ja kunstid (Holm, 2010). Lähtudes sellest on väljakujunenud ka kõrgemad ootused antud õppeainete suhtes (Mcdaniel, 2010). Alates 1970ndatest on poiste ja tüdrukute õppimisega seotud ambitsioonikus järjest võrdsustunud ning valdava arusaama kohaselt peetakse tänapäeval tüdrukuid koolis uuteks liidriteks, kes on poistest jäädavalt möödunud (Eccles, 2011; Holm, 2010) Siinkohal ei toetuta ainult tüdrukute suurepärasele akadeemilistele tulemustele ja kohusetundlikkusele vaid ka sellele, et tüdrukud on võtnud klassiruumis endale

ilmsema verbaalse rolli (Holm, 2010). Samas ei ole need muutused suutnud kõigutada hariduslike valikute tegemist, mis on endiselt vastandlikud ja soost lähtuvad (Eccles, 2011).

Inimpõlvade jooksul kujunenud arusaamu on raske muuta (Eccles, 2011). Sooliste erinevuste taastootmine on haridussüsteemi erinevatel astmetel üldjuhul teadvustamata, tahtmatu ja märkamatu, sest on mõjutatud õpetajate hoiakutest ja kogemustest, ühiskonnas üldlevinud arusaamadest, laste kodusest kasvatuses ning meedias ja kultuuris kehtivatest normidest ja väärtustest (Aavik et al., 2013). Palju on leitud seoseid, et soost tulenevad uskumused ja ootused mõjutavad indiviidide haridusvalikuid k.a. karjäärivalikuid (Eccles, 2011).

Selles, milliseid hariduslikke valikuid teevad lapsed, on suur roll vanematel (Mastekaasa & Smeby, 2005). Vanemad tagavad oma tütardele ja poegadele väga erinevad kogemused ja annavad erinevat tagasisidet, mis puudutab nende andekust ning karjäärivalikuid (nii akadeemilises kui ka kutsehariduses) (Eccles, 2011). Mastekaasa & Smeby (2005) on leidnud, et lapsed kalduvad tegema soostereotüüpsemaid valikuid sellistel puhkudel, kui ema annab nõu tütrele ning isa pojale. Tütred, kes teevad mitte-traditsioonilise haridusvaliku on rohkem mõjutatud isa arvamusest (Mastekaasa & Smeby, 2005). Poiste ja emade vahel pole vastavat seost leitud, pigem mõjutab poiste ebatraditsioonilisi valikuid ka isa (Mastekaasa & Smeby, 2005). Samas tunnistasid läbiviidud uurimuses õpilased, et ebatraditsiooniliste ootsuste tegemiseks on vajalik vanemate tugi ja mõjutused (Mastekaasa & Smeby, 2005).

Lähtudes soostereotüüpsetest ootustest võib lapsevanemaid jagada kaheks. Vanemaid, kes hindavad lapse akadeemilist võimekust õppeaineti lähtudes soostereotüüpidest, nimetatakse pro-vanemateks. Anti-vanemateks nimetatakse neid vanemaid, kes sugu lapse võimekuse hindamisel arvesse ei võta. (Räty & Kärkkäinen, 2010)

Ka õpetajatel on mõjuvõim kujundamaks õpilaste haridusvalikuid, sest ta võib hakata stereotüüpselt eeldama, et tüdrukutele meeldib lugeda ja nad ei taha õppida matemaatikat ega teadusi, ning arvata vastupidiselt poiste kohta (Kimmel, 2008). Kõige mõjukam hariduslik soolistatud ootus ongi see, et poistele meeldib matemaatika ning tehnoloogia ning tüdrukutele lugemine ja kirjandus (Kütt & Papp, 2012; Räty & Kärkkäinen, 2010).

Üsna raske on eristada, kas hariduslike valikute eest on vastutav kool või lapsevanemad, sest mõned vanemad on muutnud oma hinnanguid tulenevalt sellest tagasisidest, mida nad on koolist saanud ehk kui koolist antakse tagasisidet, et poisid või tüdrukud on mingis aines andekamad, siis ka vanemad võivad hakata soopõhiselt oma lapselt just selles aines kõrgemaid tulemusi ootama. (Räty & Kärkkäinen, 2010)

Euroopas on 31 riigis kinnistunud mustrid, et poisid saavad kõrgemaid hindeid matemaatikas ja teistes reaalteaduslikes ainetes ning tüdrukud on edukamad lugemises (Marks, 2008). Uurimus näitab, et matemaatikas, loodusteadustes ja tehnoloogias on sooritusvahe poiste kasuks väike (Feeley & Lynch, 2009). Mõnedes riikides seda vahet poiste ja tüdrukute vahel ei eksisteeri ning naised ületavad mehi ka matemaatikas ja loodusteadustes (Feeley & Lynch, 2009). Seevastu Eestis on rahvusvahelised uuringud näidanud statistiliselt olulisi soolisi erinevusi matemaatika testide tulemustes (Tire et al., 2013). PISA 2009 ja 2012 uuringute tulemuste põhjal võime väita, et meie poiste tulemused matemaatikas on muutunud tüdrukute omadest oluliselt paremaks (Tire et al., 2013). Kui 2003 aastal saavutasid TIMSS uuringus tüdrukud veel poistest mõnevõrra paremaid tulemusi, siis 2006. a uuringus muutus olukord vastupidiseks (Tire et al., 2013).

Soolistatud ootused on mõjutanud õpilasi arvama, et mõned õppeained sobivadki soost lähtuvalt paremini kindlale sugupoolele (Eccles, 2011). See hakkab mõjutama õpilaste suhtumist antud ainetesse (Eccles, 2011). Tüdrukud on ajalooliselt olnud reaalteadustes väga alalhoidlikud ja madala enesekindlusega ning pidanud poisse võimekamateks (Feeley & Lynch, 2009). Plante et al. (2009) on jõudnud oma uurimuses järeldusele, et tüdrukud on pidanud poisse võimekamateks isegi siis, kui tegelikke erinevusi hinnates ei olnud. Siiski on need uskumused hakanud muutuma, millest annavad märku läbiviidud uurimused, kust on selgunud, et õpilased ei hinda enam matemaatilist võimekust tulenevalt soost (Forgasz, Leder, & Gardner, 1999). Uurimustest on selgunud, et enamik õpilasi ei kiida heaks traditsioonilist uskumust, et soost tulenevalt soosib matemaatikast arusaamine noormehi (Forgasz, Leder, & Gardner, 1999; Plante et al., 2009). Hoopiski vastupidiselt leidis Plante et al., (2009) oma uurimuses, et tüdrukute arvates sobib matemaatika paremini tütarlastele. Poisid jäid selles küsimuses pigem neutraalseks (Plante et al., 2009). Antud arvamuse põhjenduseks arvatakse olevat tüdrukute kõrgemad tulemused õppetöös, mille tagajärjel on toimunud muutus tüdrukute hoiakutes (Plante et al., 2009), kuna akadeemiline võimekus tõstab indiviidi ootusi (Sewell, Haller, & Porter, 1969). Õpilaste endi vaated on hakanud muutuma ja õppeaineid vaadeldakse üha vähem teatud sugupoolega kokku kuuluvaks (Plante et al., 2009; Brandell & Staberg, 2008). Ainult kõrgkoolis reaalteadusi õppivad noormehed on veendumusel, et tegemist on maskuliinse elualaga, mis sobibki paremini poistele (Brandell & Staberg, 2008).

Vanemate hinnanguid on keerulisem muuta. Rätty ja Kärkkäinen (2010) uurimistulemused näitavad, et vanemad hindavad oma lapse matemaatilist võimekust enam soost lähtuvalt, kui teisi õppeained. Vanemate taju laste matemaatika alase kompetentsi kohta oli kuni 5. klassini tugevalt seotud soostereotüüpidega. Põhikooli jõudmisega üldised

hariduslikud soostereotüübid hakkavad nõrgenema ning lapse sooga seotakse ootusi vähem. Probleem seisneb selles, et selleks ajaks võivad lastel olla juba väljakujunenud arusaamad, mida neilt oodatakse. (Räty & Kärkkäinen, 2010)

Õpilaste valikuid mõjutavad ühiskonna poolt kaasas kantavad stereotüübid, mis defineerivad teatud elualasid feminiinsetena ning teisi maskuliinsetena (Feeley & Lynch, 2009). Matemaatikat peetakse maskuliinseks ja humanitaariat feminiinseks (Feeley & Lynch, 2009; Plante et al., 2009). Reaalteaduste juurde kuulub maskuliinne kultuur, mistõttu paljud naised kardavad nendele aladele spetsialiseeruda (Feeley & Lynch, 2009). Noored inimesed tahavad teatud vanuses vastata ühiskonnapoolsetele normatiividele, mistõttu tehakse väga soopõhiseid valikuid, et mitte ühiskonna ootustest kõrvale kalduda (Kessels, 2005). Leitud on ka seda, et kui tüdrukud on paindlikumad vajadusel juurutama ka maskuliinse rolli juurde kuuluvaid käitumisi, siis poisid tõrjuvad naiselikke käitumismudeleid (Leino, 2009).

Keelelist ja verbaalset võimekust peetakse tüdrukutele sobivamaks (Feeley & Lynch, 2009). Plante et al. (2009) poolt läbiviidud uurimus andis tulemused, et nii poisid kui tüdrukud on veendunud, et kirjutatamine ja lugemine sobib rohkem tütarlastele. Õpilased usuvad stereotüüpe, et naised on andekamad verbaalselt, mistõttu selliste õppeainete õppimine sobib paremini tüdrukutele (Plante et al., 2009). Bioloogiliselt tõepoolest areneb naistel varem vasakajupoolkera, mis soosib varasemat lugema õppimist ja keelelist edukust (Gunzelmann & Connell, 2006). Lugemist peetakse poiste poolt väga feminiinseks tegevuseks ning see hoiab poisid antud tegevust kaugel nii koolis kui ka väljaspool kooli (Feeley & Lynch, 2009). Selle tulemusena on poiste sooritused kirjanduses tüdrukute omast märkimisväärselt madalamad enamjaolt kõigis Euroopa Liidu riikides (Feeley & Lynch, 2009).

1.4 Sooline ebavõrdsus koolis

Kuigi mõlemal sugupoolel on juurdepääs haridusele olemas (Bohan, 2011; Feeley & Lynch, 2009), on koolikeskkonnas tekkinud olukord, kus mõlemad peavad just ennast ebavõrdses seisus olevaks (Reay, 2001).

Ebavõrdsuse säilitajana nähakse väga stereotüüpseid rolle, mida õpilased peavad täitma lähtuvalt oma soost, sest olenevalt sellest on koolikeskkonnas lastest tekkinud väga kindlad nägemused, kuidas nad peavad käituma ja õppima. (Feeley & Lynch, 2009)

Roots et al. (2012) arvab, et koolis peavad mõlemad sugupoolel ennast teiseseks (*second sex*). Antud tunnetus tuleneb nii sisemistest arusaamadest kui ka välistest vastuoludest (Roots et al., 2012).

Poisid on õpetatud olema aktiivsed, jõulised ja enesekindlad, sest ka ühiskond annab tagasisidet, et mees peab olema tugev (Roots et al., 2012), samas koolis nähakse neid nõrgema sugupoolena, kes vajavad rohkem õpetajate abi ning kellel on tüdrukutest madalamad akadeemilised tulemused (Roots et al., 2012). Koolikeskkond on vägagi feminiseeritud (naisõpetajate rohkust arvestamata), soosides naiselikke väärtusi (Roots, et al., 2012), mistõttu poisid arvavad, et tüdrukud sobituvadki koolikeskkonda paremini, kuna nende akadeemilised tulemused on kõrged ja suhted õpetajatega üldjuhul väga head (Holm, 2010). Poisid tunnetavad, et õpetajad toetavad koolikeskkonnas tüdrukuid, kes saavad rohkem tähelepanu ja positiivset tagasisidet, samas kui poistega kurjustatakse (Holm, 2010). Eesti tunnetavad poisid, et õpetajad tolereerivad tütarlaste korrarikkumist rohkem, samas noormeestele tehakse sagedamini selle eest märkusi (Vainu et al., 2009) ning üldiselt tunnetavad poisid, et õpetajal on ikka etteheiteid rohkem neile kui tüdrukutele (Leino et al., 2007). Õpetajad võrdlevad koolis pidevalt poisse hoolsate tüdrukutega, mille tõttu kaotavad nad tihti eneseusu ja tahtmise õppida (Kuurme, 2011). Tegelikult oodatakse poistelt samuti edukust nagu tüdrukuteltki, kuid poisid peavad selle saavutama ilma välise pingutuseta (ehk ilma õppimiseta), et olla oma kaaslaste seas tunnustatud ja selline surve meheideaalile vastata viib olukorrani, kus poisid langevad lihtsalt koolist välja (Feeley & Lynch, 2009), mille jätkudes on oht, et suur hulk mehi on vähem haritud (Leoma, 2011).

Ideaalseks õpilaseks peetakse koolis tüdrukuid, kes on kuulekad, alluvad ja kannatlikumad, näevad õppimisega rohkem vaeva ja pingutavad heade hinnete nimel (Holm, 2010; Roots et al., 2012). Nad saavad hästi läbi õpetajatega ning üldjuhul ei esine probleeme ka käitumisega (Roots et al., 2012). Siiski on tüdrukutel tunne, et poiste andekust hinnatakse koolikeskkonnas kõrgemalt, kui nende häid tulemusi ja pühendumust õppetööle (Roots et al., 2012). Samuti tajuvad nad, et poisid peetakse huvitavamateks, taibukamateks ja julgemateks (Papp & Kütt, 2012) ning saavad õpetajatelt rohkem tähelepanu (Holm, 2010; Zittleman, 2006). Tüdrukute arvates on poistele lubatud rohkem oma käitumisega piire ületada, neile on antud suurem vabadus ennast väljendada ning olla iseseisvad (Zittleman, 2006), samas kui tüdrukud näevad ennastalgavalt vaeva, et täita ootusi (Holm, 2010). Lisaks arvavad nad, et õpetamine on suunatud rohkem poistele ja vastab nende huvidele rohkem (Holm, 2010). Kuigi tüdrukud saavutavad poistest kõrgemaid hindeid ja käituvad eeskujulikult, on neil üldiselt madalam akadeemiline enesehinnang (Feeley & Lynch, 2009). Seetõttu on tekkinud olukord, kus tüdrukuid tuuakse poistele eeskujuks nii nende käitumise ja õppetöö pärast, kuid tüdrukud peavad ikkagi "paremaks" sugupooleks mehi (Roots et al., 2012).

Paljud ebavõrdsust tekitanud aspektid on ajaga kadunud (Zittleman, 2006). Poistele ja tüdrukutele on kättesaadav samasugune haridus (Bohan, 2011). Samuti saavad poisid võimalusel õppida näiteks kodundust ning tüdrukud puutööd (Zittleman, 2006). Tüdrukutel on võimalus õppida matemaatikat ning teadusi. Iseasi on see, kas nad peavad endale seda sobivaks ja tahavad seda teha (Zittleman, 2006). Siiski peavad poisid ja tüdrukud ennast koolis, võrreldes teise sugupoolega, kehvemaks pooleks (Roots, et al., 2012). Lahendusi sellise olukorra lõpetamiseks ei ole suudetud leida, kuna soolised ootused ja püüd näidata kahte sugupoolt erinevana, on viinud olukorrani, kus kumbki ei ole oma sünnipärase sooga rahulolev (Holm, 2010). Õpetajad ise arvavad, et ebavõrdsust võiks vähendada meesõpetajate suurem arv koolis (Papp & Kütt, 2012).

Soopõhise ebavõrdsusega hariduses on oluline võidelda, kuna see kinnistab soostereotüüpeid hoiakuid ja käitumisi. Kui sellised hoiakuid ei oleks siis inimesed saaksid oma võimeid täielikult ära kasutada, mis annab neile laiemaid karjääri- ja töövalikuid eluks. (Feeley & Lynch, 2009)

Ebavõrdsusega on vaja tegeleda, kuna iga inimese isiksuslik areng on oluline. Väikese riigi puhul on väga oluline, et inimressurssi kasutataks efektiivselt. Ühiskonda, kus vastandamine ja stereotüüpsed rollid piiravad inimeste arengut, ei peeta konkurentsivõimeliseks. (Papp & Kütt, 2012)

Seega on väga oluline, et suudetakse vaadata hariduses lihtsustatud stereotüüpidest kaugemale. (Feeley & Lynch, 2009)

1.5 Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Tänapäeval on jõutud seisukohale, et bioloogiliselt tüdrukud ja poisid üksteisest väga ei erinegi (Aavik et al., 2013; Roots et al., 2012; Zittleman, 2006). Sellegipoolest nähakse sugusid sageli dihhotoomsete gruppidenä (Holm, 2010). Sellest tulenevalt seatakse sugupoolele ühiskondlikult erinevad ootused, mida nad peavad hakkama täitma (Biernat, 1991; Holm, 2010; Kimmel, 2008). Eestis on varasemalt rohkem uuritud õpetajate ja koolieelse lasteasutuste õpetajate hoiakuid ja teadlikkust, mis puudutab soolistatud käitumist ning ebavõrdsust koolikeskkonnas. Õpilaste tunnetuse uurimusi on läbiviidud vähem. Sellest tulenevalt on antud bakalaureusetöö eesmärgiks uurida, kuidas tunnetavad kooliõpilased ühiskonna poolt tulenevaid soolistatud ootusi ja vastandamist ning ebavõrdsust kooli keskkonnas, ning kuidas ja kas see mõjutab nende käitumist ja õppimist koolis. Ühiskonnapoolsetest ootustest tulenevalt on kinnistunud mustrid, et poistele sobivad reaalteadused ja tüdrukutele humanitaarteadused (Feeley & Lynch, 2009; Marks, 2008;

Mcdaniel, 2010; Rätty & Kärkkäinen, 2010). Samamoodi on kinnistunud ka arusaamad, et sugupoolte käitumine on üksteisest koolikeskkonnas erinev (Kimmel, 2008; Schneider, 2004; Zittleman, 2006). Õpilased ise ei kiida enam sellist traditsioonilist jaotumist heaks (Forgasz et al., 1999; Plante et al., 2009), samas kardetakse ja pigem ei taheta ühiskondlikest ootustest kõrvale kalduda (Kessels, 2005). Uurimused näitavad, et just poiste kasvatamisel peetakse olulisemaks traditsiooniliste oskuste ja teadmiste edasiandmist (Bussey & Bandura, 2008; Vainu et al., 2010). Kasvatuse tulemusena tajuvad poisid tüdrukutest tugevamini traditsioone (Ainsaar et al., 2010). Sellest tulenevalt on hüpotees:

- Poisid tunnetavad ühiskonnapoolset soolist vastandamist koolis rohkem kui tüdrukud.

Eccles (2011) ja Mcdaniel (2010) on leidnud, et hariduslike ootuste ja soo vahel on olemas seos. Nimelt on nad oma uurimustes leidnud, et sugu mõjutab hariduslikke ootusi. Sugu tunnetavad hariduslike ootuste mõjutegurina nii laiem ühiskond, lapsevanemad kui õpetajad (Holm, 2010; Mcdaniel, 2010). Kuna õppeedukuselt on tüdrukud poistest ammu möödunud, oodatakse neilt veelgi paremaid tulemusi (Eccles, 2011), sest akadeemiline edukus tõstab ootusi (Sewell et al., 1969). Lisaks õppimisele tunnetavad tüdrukud, et neilt oodatakse koolikeskkonna jaoks sobilikku käitumist (Leino et al., 2007), kuid poistel lubatakse koolikeskkonnas oma käitumisega piire ületada (Zittleman, 2006). Sellest tulenevalt on uurimuse hüpoteesiks:

- Tüdrukud tunnetavad, et soolistatud ootused on mõjutanud neid rohkem kui poisse.

Ühiskondlikest ootustest lähtuvalt nähakse tüdrukuid koolis hästi käituvatena, korralike, sõnakuulelike ja õpetaja korraldustele paremini alluvatena (Kimmel, 2008; Leino et al., 2007; Zittleman, 2006). Tüdrukuid tuuakse koolis tihtipeale poistele eeskujuks nii käitumises kui õppimises (Holm, 2010; Roots et al., 2012). Sewell et al. (1969) on leidnud, et akadeemiline edukus kergitab ootusi ning kuna tütarlapsed on akadeemilise edukuse poolest poistest ammu möödunud, siis sellest tulenevalt on hüpoteesiks:

- Tüdrukud tunnetavad ühiskonnapoolseid ootusi rohkem kui poisid.

Mõlemad sugupooled tunnetavad koolikeskkonnas ebavõrdsust (Feeley & Lynch, 2009; Reay, 2001), mistõttu nii poisid kui ka tütarlapsed peavad ennast koolis teiseseks ja see tekitab olukorra, kus kumbki sugupool ei ole rahulolev (Roots et al., 2012; Zittleman, 2006).

Õppimist peetakse tüdrukutele loomuomasemaks ja arvatakse, et kool soosib rohkem feminiinseid väärtusi (Holm, 2010; Roots et al., 2012). Seevastu poisid tunnetavad koolikeskkonnas enda suhtes rohkem negatiivset tagasisidet (Holm, 2010; Roots et al., 2012; Vainu et al., 2009). Sellest tulenevalt püstitas käesoleva töö autor hüpoteesi:

- Poisid tunnetavad koolikeskkonnas soolist ebavõrdsust võrreldes tüdrukutega rohkem.

2. UURIMUS ÕPILASTE POOLT TAJUTUD SOOLISTATUD OOTUSTE KOHTA KOOLIS

2.1 Uurimuse metoodika

Käesolev uurimus on läbi viidud kasutades kvantitatiivset meetodit. Autor soovis teada saada, kuidas tunnetavad õpilased ühiskonnast tulenevaid ootusi, vastandamist ja ebavõrdsust koolikeskkonnas, mistõttu kasutati ankeetküsitlust. Kasutatud on kvantitatiivset meetodit, kuna see annab vastuseid suuremalt hulgalt õpilastelt, mistõttu tulemused aitavad paremini selgitada üldpilti. Sama teema edaspidiseks uurimiseks ja sügavuti minekuks oleks samuti otstarbekas kasutada kvantitatiivset meetodit.

2.1.1. Valim

Antud uurimus viidi läbi Jõgeva Põhikooli 7. ja 8. klassides. Jõgeva Põhikool valiti anketeerimise kohaks, kuna töö autor on varasemalt antud kooliga olnud seotud.

Uurimisalusteks klassideks valiti 7. ja 8. klassid, sest autori eesmärgiks oli uurida murdeealiste arusaamu, kuna nad on eas, mille üheks arenguülesandeks on oma identiteedi väljakujunemine (Erikson, 1974). 7. klassidest võttis osa 67 õpilast ning 8. klassidest 45 õpilast. Kokku osales uurimuses 112 õpilast, kellest 60 (53,6%) olid naised ja 52 (46,4%) mehed. Keskmiseks vanuseks oli 14,01 eluaastat (standardhälve 0,741).

Eelnevalt küsiti nõusolekut uurimuse läbiviimiseks direktorilt kui ka aineõpetajatelt. Kõik olid nõus ja väga koostööaltid. Kasutatud e-maili aadress võeti kooli koduleheküljelt.

Väljavalitud klassidest osalesid küsitluses kõik õpilased, kes anketeerimise päeval koolis olid. Uurimuses osalenud klassidest puudus antud päeval 8 õpilast.

2.1.2. Mõõtevahend

Mõõtevahendina kasutati ankeeti. Ankeet on väljatoodud käesoleva bakalaureusetöö lisas 1 (vt. LISA 1). Instrumendiks valiti ankeetküsimustik sellepärast, et saada võimalikult suurelt grupilt õpilastelt arvamusi ja hinnanguid seoses antud teemaga.

Ankeet oli reliaabne – Cronbach'i Alpha 0,705 (Vt tabel 1.)

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,705	32

Tabel 1. Reliability Statistics

Ankeedis oli kokku 32 küsimust, millest 2 puudutasid taustandmeid. Küsimustest 28 olid kinnised ja 4 lahtised. Kõikide kinniste küsimuste puhul kasutati Likert'i skaalat. Skaala oli 1 kuni 5, kus 1 tähendas väitega mittenõustumist ja 5 täielikku nõustumist. Lahtised küsimused olid mõeldud vastuste täpsustamiseks, kui õpilased tahtsid või pidasid vajalikuks seda teha. Küsimustiku esimesel lehel oli ankeedi täitjatele antud lühike ülevaade uurimuse eesmärgist. Ankeetküsitluse küsimused toetuvad töö hüpoteesidele. Vastandamise kohta on küsimused 1-9, valikute kohta küsimused 10-19, ootuste kohta 20- 27 ja ebavõrdsuse kohta küsimused 28-32.

2.1.3. Protseduur

Ankeetküsitlus viidi läbi 10. aprillil. Küsitlus toimus Jõgeva Põhikoolis 1-5 tunni ajal. Ankeedi täitmine võttis aega umbes 10 minutit.

Enne anketeerimist võttis töö autor ühendust direktoriga, kes andis loa kokkulepitud tundidesse anketeerima minna.

Uurimuse autor kasutas uurimusest saadud andmete töötlemisel SPSS Statistics 20 statistikapaketti. Uurimuses kasutati kirjeldavat statistikat ning Mann- Whitney U-testi.

2.2 Tulemused

2.2.1. Soolise vastandamise tunnetamine õpilaste poolt

Väitega, et õpetajad peavad tüdrukuid tugevamateks eelkõige humanitaarainetes nõustub või pigem nõustub tüdrukutest 43% ja poistest 56%. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 28% tüdrukutest ja 6% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus (Mann-Whitney U-test $p < 0,05$).

50% tüdrukutest ja 52% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et tüdrukutelt eeldatakse edukust humanitaarainetes. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 15% tüdrukutest ja 8% poistest.

27% tüdrukutest ja 42% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et õpetajad peavad poisse tugevamaks eelkõige reaalteadustes. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 35% tüdrukutest ja 19% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$).

23% tüdrukutest ja 40% poistest nõustub või pigem nõustub, et koolis eeldatakse poistelt edukust reaallainetes. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 23% tüdrukutest ja 15% poistest.

92% tüdrukutest ja 73% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et õpetajad ootavad tüdrukutelt kohusetundlikkust. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 3% tüdrukutest ja 5% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$).

63% tüdrukutest ja 65% poistest nõustub või pigem nõustub, et tüdrukutelt oodatakse paremaid õpitulemusi kui poistelt. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 20% tüdrukutest ja 23% poistest.

50% tüdrukutest ja 71% poistest nõustub või pigem nõustub, et poistelt oodatakse koolis valmidust võistlemiseks. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 15% tüdrukutest ja 2% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$).

55% tüdrukutest ja 67% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et poistelt oodatakse rohkem aktiivsust kui tüdrukutelt. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 22% tüdrukutest ja 15% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$).

Tabel 1. Poiste ja tüdrukute vastuste erinevused (%) (Soolise vastandamise tunnetamine õpilaste poolt)

	Ei nõustu üldse		Pigem ei nõustu		Ei oska öelda		Pigem nõustun		Nõustun täiesti	
	T%	P%	T%	P%	T%	P%	T%	P%	T%	P%
Tugevus hum.	6,7	1,9	21,7	3,8	28,3	36,5	40	38,5	3,3	19,2
Edu hum.	1,7	0	13,3	7,7	35	40,4	45	28,8	5	23,1
Tugevus reaал.	10	3,8	25	15,4	38,3	38,5	20	32,7	6,7	9,6
Edu reaал.	3,3	5,8	20	9,6	53,3	44,2	23,3	36,5	0	3,8
Kohusetundlikkus	3,3	3,8	0	1,9	5	21,2	50	44,2	41,7	28,8
Õpitulemused	5	5,8	15	17,3	16,7	11,5	33,3	42,3	30	23,1
Võistluslikkus	3,3	1,9	11,7	0	35	26,9	35	50	15	21,2
Aktiivsus	1,7	1,9	20	13,5	23,3	17,3	46,7	34,6	8,3	32,7

T- tüdrukud

P- poisid

Tabel 2. Soolise vastandamise tunnetamine (Mann-Whitney U-test)

Hüpotees	p< 0,05
Õpetajad peavad tüdrukuid tugevamateks eelkõige humanitaarainetes	0,01
Koolis eeldatakse tüdrukutelt edukust humanitaarainetes	0,17
Õpetajad peavad poisse tugevamateks eelkõige reaalarainetes	0,04
Koolis eeldatakse poistelt edukust humanitaarainetes	0,06
Tüdrukutelt oodatakse kohusetundlikkust	0,03
Tüdrukutelt oodatakse paremaid õpitulemusi, kui poistelt	0,67
Poistelt oodatakse koolis valmidust võistlemiseks	0,02
Poistelt oodatakse koolis rohkem aktiivsust, kui tüdrukutelt	0,02

2.2.2. Soolistatud ootuste mõju tunnetamine

42% poistest ja 17 % tüdrukutest nõustub või pigem nõustub väitega, et eeldatakse soost lähtuvate valikute tegemist kui tüdrukud. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 16% tüdrukutest ja 12% poistest.

Tüdrukutest 40% ja poistest 27% nõustub või pigem nõustub väitega, et ootused on mõjutanud käitumist. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 33% tüdrukutest ja 29% poistest.

Tüdrukutest 15% ja poistest 31% nõustub või pigem nõustub väitega, et ootused on mõjutanud nende õppimist koolis. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 50% tüdrukutest ja 41% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus (Mann-Whitney U-test $p < 0,05$).

Poistest 31% ja 20% tüdrukutest nõustub või pigem nõustub väitega, et õpilased peaksid käituma ootustest lähtuvalt. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 48% tüdrukutest ja 37% poistest.

27% poistest ja 17% tüdrukutest nõustub või pigem nõustub väitega, et muudaksid oma käitumist, kui ootused puuduksid. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 53% tüdrukutest ja 42% poistest.

23% tüdrukutest ja 19% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et muudaksid oma õppimist, kui ootused puuduksid. Väitega ei nõustu 38% tüdrukutest ja 42% poistest.

Tabel 3. Poiste ja tüdrukute vastuste erinevused (%) (soolistatud ootuste mõju tunnetamine)

Soolistatud ootused	Ei nõustu üldse		Pigem ei nõustu		Ei oska öelda		Pigem nõustun		Nõustun täiesti	
	T%	P%	T%	P%	T%	P%	T%	P%	T%	P%
Valikute tegemine	5	3,8	11,7	7,7	36,7	36,5	30	42,3	16,7	9,6
Mõju käitumisele	18,3	9,6	15,0	19,2	26,7	44,2	30	19,2	10	7,7
Mõju õppimisele	23,3	7,7	26,7	34,6	35	26,9	11,7	21,1	3,3	9,6
Vastav käitumine	21,7	9,6	26,7	26,9	31,7	32,7	11,7	19,2	8,3	11,5
Käitumise muutmine	28,3	15,4	25	26,9	30	30,8	11,7	25	5	1,9
Õppimise muutmine	20	11,5	18,3	30,8	38,3	38,5	18,3	15,4	5	3,8

Tabel 4. Soolistatud ootuste mõju tunnetamine (Mann-Whitney U-test)

Hüpotees	p< 0,05
Eeldatakse soolistest ootustest lähtuvate valikute tegemist	0,78
Soolistatud ootused on mõjutanud käitumist	0,74
Soolistatud ootused on mõjutanud õppimist	0,04
Muudaksin käitumist, kui soolistatud ootused puuduksid	0,12
Muudaksin õppimist, kui soolistatud ootused puuduksid	0,88
Nõustun, et õpilased peaksid käituma lähtudes soolistatud ootustest	0,09

2.2.3. Ühiskonnapoolsete ootuste tunnetamine

79% poistest ja 75% tüdrukutest nõustub või pigem nõustub väitega, et vanemate ja õpetajate poolsed juhised on täitmiseks. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 5% tüdrukutest ja 8% poistest.

Tüdrukud 93% ja poistest 89% nõustub või pigem nõustub, et reeglitega tuleb kohanduda. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 0% tüdrukutest ja 6% poistest.

92% tüdrukutest ja 73% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et edu sõltub õpitulemustest. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 3% tüdrukutest ja 10% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus (Mann-Whitney U-test $p < 0,05$).

70% tüdrukutest ja 54% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et neilt oodatakse ülikooli minekut. Väitega ei nõustu 10% tüdrukutest ja 21% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$).

60% tüdrukutest ja 50% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et heade hinnete saavutamine on koolis väga tähtis. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 27% tüdrukutest ja 38% poistest.

88,4% tüdrukutest ja 75% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et tüdrukud püüavad ühiskonnapoolseid ootusi täita enam, kui poisid. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 8 % tüdrukutest ja 12% poistest.

Tabel 5. Poiste ja tüdrukute vastuste erinevused (%) (ühiskonnapoolsete ootuste tunnetamine)

Ühiskonnapoolsed ootused	Ei nõustu		Pigem ei nõustu		Ei oska öelda		Pigem nõustun		Nõustun täiesti	
	T%	P%	T%	P%	T%	P%	T%	P%	T%	P%
Juhiste täitmine	0	3,8	5	3,8	20	13,5	53,3	63,5	21,7	15,4
Reeglitega kohandumine	0	1,9	0	3,8	6,7	5,8	58,3	57,7	35	30,8
Edu õpitulemustest	0	5,8	3,3	3,8	5	17,3	35	34,6	56,7	38,5
Ülikooli ootused	3,3	9,6	6,7	11,5	20	25	28,3	42,3	41,7	11,5
Heade hinnete saavutamine	6,7	9,6	20	28,8	11,7	11,5	36,7	36,5	23,3	13,5
Ootuste täitmine	0	3,8	8,3	7,7	3,3	13,5	56,7	38,5	31,7	36,5

Tabel 6. Ühiskonnapoolsete ootuste tunnetamine (Mann-Whitney U-test)

Hüpotees	p < 0,05
Õpetajate ja vanemate poolsed juhised on täitmiseks	0,78
Reeglitega tuleb kohanduda	0,44
Õpitulemustest sõltub, kui edukas ma tulevikus olen	0,01
Minult oodatakse ülikooli minekut	0,00
Heade hinnete saavutamine on tähtsaim	0,13
Tüdrukud püüavad täita õpetajate ja vanemate ootusi rohkem kui poisid	0,66

2.2.4. Ebavõrdsuse tunnetamine koolikeskkonnas

58% tüdrukutest ja 40% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et poistel lubatakse sagedamini rikkuda reegleid ja olla koolikeskkonnas iseseisvamad. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 27% tüdrukutest ja 52% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus (Mann-Whitney U-test $p < 0,05$).

48% tüdrukutest ja 15% poistest nõustub või pigem nõustub väitega, et tüdrukute korrarikumistesse suhtutakse rangemalt kui poiste omadesse. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 28% tüdrukutest ja 62% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$).

67,3% poistest ja 40% tüdrukutest nõustub või pigem nõustub väitega, et õpetajad arvestavad rohkem tüdrukute vajadustega. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 17% tüdrukutest ja 6% poistest. Leiti statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$).

48% poistest ja 23% tüdrukutest nõustub või pigem nõustub väitega, et tüdrukutel on koolikeskkonnas raskem hakkama saada. Väitega ei nõustu või pigem ei nõustu 35% tüdrukutest ja 33% poistest.

Tabel 7. Poiste ja tüdrukute vastuste erinevused (%) (ebavõrdsuse tunnetamine koolikeskkonnas)

	Ei nõustu üldse		Pigem ei nõustu		Ei oska öelda		Pigem nõustun		Nõustun täiesti	
	T%	P%	T%	P%	T%	P%	T%	P%	T%	P%
P reeglite rikkumine	8,3	28,8	18,3	23,1	15	7,7	41,7	30,8	16,7	9,6
T reeglite rikkumine	10	42,3	18,3	19,2	23,3	23,1	21,7	7,7	26,7	7,7
Arvestamine	3,3	1,9	13,3	3,8	43,3	26,9	28,3	34,6	11,7	32,7
Hakkamasaamine	6,7	17,3	28,3	15,4	41,7	19,2	15	38,5	8,3	9,6

Tabel 8. Õpetajate meeldivuse tunnetamine (%)

Õpetajate meeldivus	Jah		Ei	
	T%	P%	T%	P%
Rohkem on õpetajaid, kellele meeldivad tüdrukud	53,3	55,8	46,7	44,2
Rohkem on õpetajaid, kellele meeldivad poisid	3,3	5,8	96,7	94,2
Rohkem on õpetajaid, kelle suhtumine ei sõltu soost	43,3	38,5	56,7	61,5
Naisõpetajad peavad meeldivamateks tüdrukuid	88,3	88,5	11,7	11,5
Naisõpetajad peavad meeldivamateks poisse	10	11,5	90	88,5
Meesõpetajad peavad meeldivamateks tüdrukuid	51,7	34,6	48,3	65,4
Meesõpetajad peavad meeldivamateks poisse	46,7	63,5	53,3	36,5

Tabel 9. Ebavõrdsuse tunnetamine koolikeskkonnas (Mann-Whitney U-test)

Hüpotees	p < 0,05
Poistel lubatakse sagedamini rikkuda reegleid ja olla iseseisvamad	0,01
Tüdrukute korrarikkumistesse suhtutakse rangemalt	0,00
Õpetajad arvestavad rohkem tüdrukute vajadustega	0,00
Poistel on koolikeskkonnas raskem hakkama saada	0,25
Rohkem on õpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks tüdrukuid	0,80
Rohkem on õpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks poisse	0,54
Rohkem on õpetajaid, kelle suhtumine ei sõltu õpilase sugupoolest	0,60
Rohkem on naisõpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks tüdrukuid	0,98
Rohkem on naisõpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks poisse	0,79
Rohkem on meesõpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks tüdrukuid	0,07
Rohkem on meesõpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks poisse	0,08

2.3 Arutelu

Antud uurimuses oli esimeseks püstitatud hüpoteesiks, et poisid tunnetavad ühiskonnapoolset soolist vastandamist koolis rohkem kui tüdrukud. Antud hüpotees leidis osaliselt kinnitust. Kaheksast uurimuses analüüsitud ühiskonna poolt tulenevast vastandusest viis andis olulise statistilise erinevuse tüdrukute ja poiste vastuste vahel.

Tulemustest selgus, et poisid tunnetasid enam kui tüdrukud, et õpetajad peavad tüdrukuid tugevamateks eelkõige humanitaarainetes. Ajalooliselt on arvatud, et tüdrukutele meeldivad ja sobivad eelkõige lugemine ja kirjandus (Kütt & Papp, 2012; Rätty & Kärkkäinen,

2010). Sellest lähtuvalt arvas autor, et ootustest tulenevalt tunnetavad tüdrukud rohkem enda sobivust humanitaarainetes. Antud uurimuses selgus, et mõlemad nõustuvad antud väitega, kuid poisid rohkem kui tüdrukud. Põhjus võib olla tüdrukute tunnetuses, et nad peavad üldiselt kõrgemaid tulemusi saavutama, kuna nende akadeemilised tulemused ületavad poiste omi. Seega edust humanitaarainetes enam ei piisa. Tüdrukud teadvustavad, et haridus võib olla ainukeseks trumbiks tööturul, mistõttu nad peavad poistest saavutama igas aines paremaid tulemusi, et silma paista. Poiste kõrgemat tunnetust võib põhjendada sellega, et nad tajuvad traditsioone tugevamini kui tüdrukud (Ainsaar et al., 2010). Poiste kasvatamisel oluliseks peetavad oskused on stereotüüpsemad, samas tüdrukuid kasvatatakse nõ mitmekesisemaks (Bussey & Bandura, 2008; Vainu et al., 2010). Poiste tunnetust võib põhjendada ka sellega, kuna tüdrukud on neist koolis edukamad, siis nad tunnetavad, et õpetajad peavadki tüdrukuid erinevates õppeainetes tugevamateks.

Tulemustest selgus, et poisid tunnetasid koolikeskkonnas rohkem seda, et õpetajad peavad poisse tugevamateks reaalarainetes. Poisse on alati peetud tugevaks eelkõige reaalteadustes, seega antud tulemusest võib järeldada, et uurimuses osalenud noormehed pidasid seda jätkuvaks tendentsiks. Antud uurimustulemustega sarnasele järeldusele jõudsid ka Holm (2010) ja Feeley & Lynch (2009). Feeley & Lynch (2009) leidsid, et tüdrukud ise peavad poisse reaalteadustes võimekamateks. Tüdrukute poolne suhtumine võib mõjutada poiste tunnetust ja nad peavadki ennast tüdrukutest paremaks, kuigi õppetulemused näitavad vastupidist. Hoopiski vastupidisele tulemusele jõudis Plante et al. (2009), millest selgus, et tüdrukute arvates sobib matemaatika paremini just neile. Ka Forgasz et al. (1999) leidsid oma uurimuses, et poisid jäävad reaalteaduste kokkusobivuse küsimuses pigem neutraalseks ja enamik õpilasi ei kiida enam heaks traditsioonilist uskumust, et matemaatikast arusaamine soosib noormehi. Ometigi näitab antud tulemus vastupidist. Põhjus võib olla ka selles, et Eestis lähtutakse poiste kasvatamisel väga palju traditsioonilistest kasvatusviisidest (Ainsaar et al., 2010; Vainu et al., 2010) ning kuna matemaatikat peetakse maskuliinseks alaks (Plante et al., 2009), siis poisid tunnetavad oma tugevust ja paremust ka siis, kui tüdrukud saavutavad nendega võrdseid või veelgi paremaid tulemusi.

Tulemustest selgus, et tüdrukud tunnetasid poistest enam, et neilt oodatakse kohusetundlikkust. Antud uurimusega sarnastele tulemustele on jõudnud nii Schneider (2004) kui ka Kuurme (2011), kes on oma artiklites väljendanud seda, et tüdrukuid nähakse kohusetundlikena, eelkõige koolikeskkonnas. See on omadus, mida neilt oodatakse ning millele nad peavad vastama. Antud tulemusi kinnistab tüdrukute tunnetus, et nad saavad koolikeskkonnas kiita eelkõige kohusetundlikkuse eest (Bussey & Bandura, 2008). Tüdrukute

kohusetundlikkusse on hakatud koolikeskkonnas suhtuma iseenesest mõistetavalt (Leino et al., 2007), mistõttu teevad tüdrukud hoolsalt nii koduseid ülesandeid kui ka täidavad muid kohustusi.

Antud uurimistöö tulemustest selgus, et poisid tunnetasid tüdrukutest enam seda, et poistelt oodatakse koolikeskkonnas võistlusvalmidust. Tegemist on väga ootuspärase tulemusega, kuna võistluslikkust peetakse poistega kokkukuuluvaks jooneks (Papp, 2009; Sax, 2006). Prentice & Carranza (2002) kirjeldavad võistluslikkust kui maskuliinsusega kokkusobivat käitumist ning kuna uurimustulemused on näidanud, et Eestis lähtutakse poiste kasvatamisel väga palju traditsioonilistest kasvatusviisidest (Ainsaar et al., 2010; Vainu et al., 2010), siis see võib põhjendada, miks poisid tunnetavad, et neilt oodatakse võistluslikkust.

Tulemustest selgus, et poisid nõustusid tüdrukutest rohkem väitega, et neilt oodatakse koolis rohkem aktiivsust, kui tüdrukutelt. Ka antud tulemus oli väga ootuspärane, kuna aktiivsust peetakse läbinisti maskuliinsega kokkukuuluvaks. Nii Kuurme (2011), Leino et al. (2007) ja Schneider (2004) on jõudnud samadele tulemustele, et aktiivsust peetakse mehelikuks omaduseks. Poisid püüavad maskuliinsele käitumisele loomulikult vastata. Roots et al. (2012) uurimusest tulenes, et poisse peetakse koolikeskkonnas aktiivsemaks. Antud uurimuse tulemus näitab, et poisid tunnetavadki rohkem, et neilt seda oodatakse.

Teiseks hüpoteesiks oli, et tüdrukud tunnetavad, et soolistatud ootused on mõjutanud neid rohkem kui poisse. Püstitatud hüpotees leidis osaliselt kinnitust. Kuuest uurimuses analüüsitud soolistatud ootuse tunnetamise väitest üks andis olulise statistilise erinevuse poiste ja tüdrukute vastuste vahel.

Tulemustest selgus, et tüdrukud tunnetasid enam kui poisid seda, et soolistatud ootused on mõjutanud õppimist. Tulemusest võib järeldada, et tüdrukud tunnetasid soost tulenevate ootuste mõju nende õppimisele rohkem. Üldiselt leitakse uurimustest, et mõlemad sugupoolel tunnetavad ühiskondlikuid ootusi (Biernat, 1991; Holm, 2010; Kimmel, 2008). Mcdaniel (2010) on leidnud, et poisid ja tüdrukud tunnetavad soolistatud ootusi kõrgemalt nõ ühiskondlikult antud sugupoolega sobivamas õppeaines (tüdrukud humanitaarainetes ja poisid reaalainetes). Antud küsimusest ei saa järeldada, et tüdrukud tunnetavad soolist mõju eelkõige seoses humanitaarainetega, kuid tüdrukud on akadeemiliselt edukamad ning see võib tekitada tüdrukutes ootusi, et nende sugupoolelt oodatakse paremaid tulemusi õppimises.

Ankeetküsitluses oli antud vastuste põhjendamiseks neli avatud küsimust. Avatud küsimustele vastamine oli vabatahtlik. Küsimusele "Millistel asjaoludel olete tundnud, et vanemate ja õpetajate ootused mõjutavad teie õppimist?", vastas 112 õpilasest 15, kellest enamiku moodustasid taaskord tüdrukud. Poiste vastused olid seotud aineliste probleemidega.

Üks noormees vastas, et ta ei tohi saada matemaatikas halbu hindeid. Kolmel juhul vastati, et kehalises kasvatuses ja tööõpetuses ei tohi saada halbu hindeid. Tüdrukud tunnetavad, et vanemate ja õpetajate ootused panevad neid rohkem pingutama. See võib tuleneda sellest, et tüdrukuid peetakse akadeemiliselt võimekamateks, kuna nende õppetulemused on paremad. Samas vastustest järeldeb, et nad ise tunnetavad seda rängalt. Vastustest võis lugeda "tamp on koguaeg peal, et tunnistusele viied saada", "koorem on raske, sest ootused on kõrged", "käivad peale, et ma rohkem õpiksin", "tahetakse, et mul läheks veel paremini", "vanemad ütlevad, et halbade hinnetega pole midagi teha", "tüdrukutelt nõutakse koolis palju rohkem kui poistelt". Siit ei saa siiski järeldada seda, et poisid ootusi ei tunnetanud, kuna see küsimusele vastamine oli vabatahtlik ning paljud otsustasid seda mitte teha. Neljandale avatud küsimusele, "Kuidas muudaksite oma õppimist (kui ootused puuduksid)?" vastas 14 õpilast, kellest 5 olid poisid ja 9 tüdrukud. Poisid vastasid "üritaksin paremaid tulemusi", "teeksin rohkem kodutöid", "õpiksin põhjalikumalt", "õpiksin rohkem" ja "hakkaksin kodutöid tegema". Vastanud poiste vastustest järeldeb, et nad käituksid hoopis teistmoodi, kui ühiskond neid näeb. Tüdrukud vastasid enamjaolt, et nad ei muudakski. Samas vastati ka, et "keskenduksin ainult nendele õppeainetele, mis meeldivad", "ei õpiks üle, annaks endale puhkust", "ei valmistuks niipalju ette, läheksin tundi õppima".

Avatud küsimusega uuriti ka soolistatud ootuste mõju käitumisele, kuigi selles statistiliselt olulist erinevust ei leitud. Küsimusele "Millistel asjaoludel olete tundnud, et vanemate ja õpetajate soolistatud ootused on mõjutanud teie käitumist?" vastas 112 uurimuses osalenud õpilasest 15. Tüdrukud vastasid 13 juhul ja poisid ainult kahel korral. Poiste vastustest järeldeb, et nad ei ole enam korraldanud nii palju lollusi, kuna vanemad ja õpetajad on tahtnud, et nad käituksid korralikumalt. Tüdrukute vastustest järeldeb rohkem surve tundmist. Nii võis vastustest lugeda, et "vanemad tahavad, et ma oleksin hoolsam", "vanemad tahavad, et tüdruk oleks viisakas ja ei tohi lollitada", "soovitakse, et püüaksin rohkem ja rohkem", "et oleksin viisakas ja kohusetundlik". Mitmetel puhukudel on mainitud tagasihoidlikku käitumist, mida ootavad nii vanemad ja kool. Üks tüdruk vastab, et "olen vaiksem, sest kogu tähelepanu on poistel". Kolmandale avatud küsimusele, "Kuidas muudaksite oma õppimist (kui soolistatud ootused puuduksid)?" vastas 19 õpilast. Sellele küsimusele vastasid poisid ja tüdrukud enam vähem pooleks. Antud küsimuse ülekaalukamalt kõige populaarsemaks vastuseks oli "ei muudakski", millest saab järeldada, et üldjuhul käituvad õpilased nii, kuidas õigeks peavad. Siiski tuleb arvestada sellega, et stereotüübid kanduvad edasi iseendale teadvustamata, kuna esimese avatud küsimuse juures mõned õpilased tunnistasid, et soolistatud ootused on mõjutanud nende käitumist. Poiste

puhul oli antud vastuste puhul tunda vastupidist tendentsi, kuna vastati, et "oleksin hoolsam", "käituksin korralikumalt", "oleksin viisakam". Nendest vastustest võib järeldada, et poisid tunnetavad vägagi suurel määral seda, kuidas maskuliinselt käituma peab.

Järeldused, mis antud vastustest tulenevad, on kindlasti seotud konkreetsete vastajate subjektiivsete arvamustega ja nende väärtuseks on pildi loomine võimalikest seisukohtadest.

Kolmandaks hüpoteesiks oli, et tüdrukud tunnetavad ühiskonnapoolseid ootusi rohkem kui poisid. Hüpotees leidis osaliselt kinnitust. Kuuest uurimuses analüüsitud ühiskonnapoolsest ootuse väitest kaks andis olulise statistilise erinevuse poiste ja tüdrukute vastuste vahel.

Tulemustest selgus, et tüdrukud tunnetasid poistest enam, et õpitulemustest sõltub edu. Antud tulemusi kinnitavad Kuurme (2011) ja Leino et al. (2007) tulemused, millest selgus, et tüdrukud õpivad paremini, kuna nad tunnetavad, et see tagab neile hea hariduse, mis võib tööturul osutada nende ainsaks trumbiks meeste ees. Seega tunnetavad tüdrukud, et head hinded aitavad neid elus rohkem kui poisid.

Tulemustest selgus, et tüdrukud tunnetasid rohkem poistest seda, et neilt oodatakse ülikooli minekut. Samasugusele tulemusele jõudis Kuurme (2011), kes leidis, et kuna tüdrukud saavutavad kõrgeid akadeemilisi tulemusi, siis sellest lähtuvalt oodataksegi tütarlastelt ülikooli astumist. Ka statistika kinnitab tulemusi, et ülikooli jõuab rohkem tüdrukuid. Taasiseseisvunud Eestis lõpetab ülikooli iga 100 mehe kohta 194 naist (Kuurme et al., 2012). Nagu ennist mainitud, panustavad tüdrukud haridusse (ka nende vanemad ootavad neilt seda), kuna hea haridus on ainus eelis tööturul. Mehed loodavad seevastu oma maskuliinsetele joontele nagu näiteks riskialtsus, julgus ja aktiivsus, mis aitavad neid elus edasi.

Neljandaks ja viimaseks hüpoteesiks oli, et poisid tunnetavad koolikeskkonnas ebavõrdsust võrreldes tüdrukutega rohkem. Hüpotees leidis osaliselt kinnitust. Üheteistkümnest uurimuses analüüsitud ebavõrdsuse tunnetamise väitest kolm andis olulise statistilise erinevuse poiste ja tüdrukute vastuste vahel.

Antud uurimistöö tulemustest selgus, et tüdrukud tunnetasid poistest oluliselt enam seda, et poistel lubatakse olla koolikeskkonnas iseseisvamad ja rikkuda reegleid. Roots et al. (2012) uurimusest selgus, et tüdrukutelt oodatakse koolikeskkonnas eelkõige kuulekust ja alluvust. Vastupidine käitumine kutsub esile halvaks panu. Zittleman (2006) jõudis oma uurimuses tulemuseni, et tütarlaste tunnetuse järgi lubatakse koolikeskkonnas poistel olla iseseisvamad ja käituda mittekohaselt. Ka Leino et al. (2007) järeldas oma uurimuses, et

poistele on koolikeskkonnas lubatud rohkem, sest tüdrukud peavad käituma korralikult, aga poistelt ei oota sellist käitumist mitte keegi.

Tulemustest selgus, et tüdrukud tunnetasid rohkem kui poisid, et nende korrarikkumistesse suhtutakse rangemalt kui poiste omadesse. Ka uurimused näitavad, et poiste ja tüdrukute arvamisest korrarikkumiste puhul erinevad märgatavalt. Vainu et al. (2009) leidsid, et poiste arvates tehakse neile etteheiteid rohkem. Zittleman'i (2006) poolt läbiviidud uuringust selgus, et tüdrukute arvates on just poistele rohkem lubatud rohkem korda rikkuda.

Antud uurimistöö tulemustest selgus, et poisid tunnetasid rohkem kui tüdrukud, et poistel on üldiselt koolikeskkonnas raskem hakkama saada. Toetudes erinevatele uurimustele, ei ole ka siin jõutud kindlale seisukohale. Antud tulemustega kooskõlas on Roots et al. (2012) tulemused, millest järeldub, et koolikeskkond on väga feminiseeritud, mistõttu tekib poistel tunne, et nad ei kuulu koolikeskkonda. Seevastu Leino et al. (2009) on leidnud, et just tüdrukutel on koolis raskem hakkama saada. Nende välise edu varjus tekitavad kõrgemad ootused sagedamini depressiooni ja tervisehäireid. Lisaks sellele tundub neile, et õpetajad peavad just poisse taibukamateks ja huvitavamateks (Papp & Kütt, 2012).

Uurimistöö tulemustest võib järeldada, et õpilased tunnetavad koolikeskkonnas teatavat vastandamist. Selgus, et õpilased tunnetavad õpetaja teatavat soolistatud hoiakut õppeainete suhtes. Samuti tunnetatakse seda, et teatud käitumist oodatakse teatud sugupoolelt. Soolistatud ootusi, mis on mõjutanud õpilaste käitumist ja õppimist, väga ei tunnetatud (ainult ühel juhul). Seda on kõige raskem ka tunnetada, kuna stereotüübid omandatakse üldjuhul enesele teadvustamata varajases lapsepõlves. Ühiskonnapoolseid ootusi tunnetavad rohkem tütarlapsed. Tüdrukud on kohusetundlikud ja head õppurid, mistõttu tunnevad nad survet vanemate ja õpetajate poolseid ootusi täita, kuna kõrgeid akadeemilised tulemused ja eeskujulik käitumine on osaks nende identiteedis. Ebavõrdsust tunnetavad koolikeskkonnas mõlemad sugupoolel. Paradoksaalsel kombel peavad mõlemad just enda sugu koolis allasurutuks. Tüdrukud tunnetavad poiste suuremat iseseisvuse võimalust, samas poisid tunnetavad, et neil on raskem hakkama saada.

Käesoleva bakalaureusetöö piiranguks võib pidada seda, et antud uurimistöö käsitles ainult 112 õpilast suhtelisest väikesest koolist, kus uuriti vaid 5 klassikomplekti. Saadud tulemuste alusel ei ole võimalik seetõttu üldistusi teha, kuna ka samas maakonnas ei tarvitse tulemused olla samasugused. Küsitavaks võib pidada seda, et ankeetküsitluse aluseks ei ole võetud rahvusvaheliselt tunnustatud ankeetküsitlust. Küsimustikku ise koostades on püütud arvestada kohalikke olusid ja Eestis levinud eelarvamusi, aga prooviküsitlust ei jõutud läbi viia. Prooviküsitlus oleks aidanud kindlasti ankeeti paremaks muuta.

Antud uurimistöös on arvestatud eetika põhimõtetega. Uuringus osalemine oli vabatahtlik. Uuring ei ole tekitanud osalejatele kahju ning on arvestatud konfidentsiaalsust.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, kas ja kuidas tunnetasid õpilased ühiskonnapoolset soolist vastandamist, soolisi ootusi, nende erinevust ning vastandamistest ja erinevustest tingitud ebavõrdsust. Antud uurimistöö põhineb Jõgeva Põhikoolis läbi viidud ankeetküsitlusel, milles osalesid 7-8. klassi õpilased. Valimisse kuulus kokku 112 õpilast, kellest 60 olid tüdrukud ja 52 poisid.

Kaheksast esitatud väitest, mis uuris ühiskonna poolt tulenevat vastandamise tunnetamist, viis andis olulise statistilise erinevuse tüdrukute ja poiste vastuste vahel. Uurimistulemustest leiti, et poisid tunnetasid tüdrukutest oluliselt rohkem seda, et õpetajad peavad tüdrukuid tugevamaks humanitaarainetes ja poisse reaalsainetes. Statistiliselt oluliselt erinevalt tunnetasid õpilased seda, kas tüdrukutelt oodatakse kohusetundlikkust. Tüdrukud tunnetasid seda oluliselt rohkem kui poisid. Poisid tunnetasid statistiliselt oluliselt rohkem kui tüdrukud, et neilt oodatakse koolikeskkonnas nii võistlusvalmidust kui ka aktiivsust.

Kuuest analüüsitud soolistatud ootuse tunnetamise väitest ainult üks andis olulise statistilise erinevuse poiste ja tüdrukute vastuste vahel. Tüdrukud tunnetasid statistiliselt oluliselt rohkem kui poisid, et soolistatud ootused on mõjutanud nende õppimisvalikuid koolis.

Kuuest ühiskonnapoolsest ootuse väitest kaks andis olulise statistilise erinevuse poiste ja tüdrukute vastuste vahel. Tüdrukud tunnetasid statistiliselt oluliselt enam, et nende õpitulemustest sõltub edu, kui poisid. Samamoodi tunnetasid tüdrukud poistest statistiliselt oluliselt rohkem ülikooli mineku ootusi.

Üheteistkümnest ebavõrdsuse tunnetamise väitest kolm andis olulise statistilise erinevuse poiste ja tüdrukute vastuste vahel. Tüdrukud tunnetasid poistest statistiliselt oluliselt enam, et poistel lubatakse olla koolikeskkonnas iseseisvamad ja rikkuda reegleid. Tüdrukud tunnetasid rohkem kui poisid, et nende korrarikkumistesse suhtutakse rangemalt kui poiste omadesse. Statistiliselt oluline erinevus esines ka väites, et poistel on üldiselt koolikeskkonnas raskem hakkama saada. Poisid tunnetasid seda tüdrukutest oluliselt rohkem.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et käesoleva bakalaureusetöö annab esialgse ülevaate, kuidas poisid ja tüdrukud tunnetavad ühiskonnapoolset õppimisega seotud ja käitumuslikku vastandamist, soolistatud ootuste mõju, ühiskonnapoolseid ootusi ja ebavõrdsust. Täpsemate

tulemuste ja konkreetsemate põhjuste leidmiseks tuleks uurimistööd jätkata suurema valimiga erinevatest paikkondadest, linnast ja maalt. Käesoleva töö tulemustest oleks kasu ka uue küsimustiku koostamisel.

SUMMARY

Pupils perceived gendered expectations in school

The aim of the present Bachelor's thesis was to find out if and how pupils perceived societal antagonism, gendered expectations, gendered differences and from antagonism and difference conditioned gender inequality. Given the research thesis was based of questionnaire, which was carried out in Jõgeva primary school, in which 7th and 8th graders attended. The selection consisted of 112 pupils, 60 girls and 52 boys.

Five out of eight aspects of societal antagonism perception showed an essential statistical difference between the answers of girls and boys. Study returns showed that boys perceived statistically more compared to girls that teachers regard girls stronger in humanities and boys in the sciences. Pupils perceived essential statistical difference whether teachers await more dutifulness from girls. Girls perceived more compared to boys, that teachers anticipate dutifulness from girls. Boys perceived statistically more compared to girls, that teachers await from boys in school environment more competitiveness and activeness than from girls.

One out of six aspects of gendered expectations perceived arguments showed an essential statistical difference between the answers of girls and boys. Girls perceived more compared to boys, that gendered expectations have influenced their learning options in school.

Two out of six societal expectation arguments showed an essential statistical difference between the answers of girls and boys. Girls perceived statistically more compared to boys, that success depends on studying results. Girls perceived statistically more compared to boys, that they are expected to attend university.

Three out of eleven gender inequality perception arguments showed an essential statistical difference between the answers of girls and boys. Girls perceived statistically more compared to boys that in the school environment boys can be more independent and teacher were more lenient in cases of violating rules than girls. Girls perceived more compared to boys that teachers are stricter regarding to girls violating rules than boys. Statistically, essential difference occurred in the argument, that it is generally more difficult for boys to cope with the school environment. Boys perceived it statistically more compared to girls.

In conclusion the Bachelor's thesis overviews if and how boys and girls perceived societal studying and behavioural antagonism, influence of gendered expectations, societal expectations and gender inequality. For closer results and more particular reasons the present study should be carried on with bigger selection in different locations, town and country. Present Bachelor's thesis scores would be in favor of composing the new questionnaire.

TÄNUSÕNAD

Autor tänab uurimuses osalenud Jõgeva Põhikooli õpilasi, mille põhjal valmis antud bakalaureusetöö. Samuti soovib autor tänada ka Jõgeva Põhikooli direktorit ja õpetajaid.

AUTORSUSE KINNITUS

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri:

Kuupäev:

KASUTATUD KIRJANDUS

- Aavik, K., Vinter, K., Papp, Ü-M., Uusma, H., & Neudorf, E. (2013) *Metoodiline juhend lasteraamatu 'Päev, mil Riina oli Rasmus ja Frederik oli Frida' juurde*. Tallinn: Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus.
- Ainsaar, M., Soo, K., & Laur, T. (2010). Naiselikkuse ja mehelikkuse seos isikuomadustega 16-19-aastaste Eesti noorte seas. *Ariadne Lõng*, 1,2, 57-74.
- Biernat, M. (1991). Gender stereotypes and the relationship between masculinity and femininity: a developmental analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(3), 351-365.
- Bohan, M. (2011). *Gender stereotyping and education. Combating Gender stereotypes in education*. Külastatud aadressil http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG_2011_16_GS_education_en.pdf
- Bonomo, V. (2010). Gender matters in elementary education. *Educational Horizons*, 257-264.
- Brandell, G., & Staberg, E-M. (2008). Mathematics: a female, male or gender-neutral domain? A study of attitudes among students at secondary level. *Gender and Education*, 5, 495-509.
- Buss, M. D. (1995). Psychological sex differences: origins through sexual selection. M. S. Kimmel, & A. Aronson (Toim.), *The Gendered society* (lk 8-13). New York, Oxford: Oxford University Press.
- Bussey, K., & Bandura, A. (2008). Soopsühholoogia. A. Eagly, A. Beall, R. Sternberg (Toim), *Sotsiaalse soo kujunemise ja toimimise sotsiaal-kognitiivne teooria* (lk 92-119). Tallinn: Külim.
- Drury, K., Bukowski, W. M., Velasquez, A. M., & Stella-Lopez, L. (2012). Victimization and gender identity in single-sex and mixed-sex schools: examining contextual variations in pressure to conform to gender norms. *Sex Roles*, 69, 442-454.
- Eccles, J. (2011). Gendered educational and occupational choices: applying the Eccles et al 1. model of achievement-related choices. *International Journal of Behaviour*, 35, 195-201.
- Erikson, E. H. (1974). *Identity: youth and crisis*. London: Faber and Faber

- Feeley, M., & Lynch, K. (2009). *Gender and education (and employment): gendered imperatives and their implications for women and men. Lessons from research for policy makers*. Külastatud aadressil <http://www.nesse.fr/nesse/activities/reports/gender-report-pdf>
- Forgasz, H. J., Leder, G. C., & Gardner, P. L. (1999). The Fennema-Sherman mathematics as a male domain scale reexamined. *Journal for Research in Mathematics Education*, 30(3), 342- 348.
- Gunzelmann, B., Connell, D. (2006). The new gender gap: social psychological, neuro-biological, and educational perspectives. *Educational Horizons*, 94-101.
- Holm, A-S. (2010). Gender patterns and student agency: secondary school students perceptions over time. *European Educational Research Journal*, 9(2), 257-268.
- Kasemaa, G. Kuurme, T., & Roots, E-M. (2012). Naised ja mehed ühiskonnas haridustegelaste pilgu läbi. Ü-M. Papp (Toim), *Kas õpilased või poisid ja tüdrukud? Uurimus Eesti õpetajate ja haridustöötajate valmisolekust sootundlikuks õpetamiseks ja kasvatamiseks* (lk 40-56). Tallinn: Eesti Naisteühenduste Ümarlaua Sihtasutus.
- Kenrick, D. T., Trost, M. R., & Sundie, J. M. (2008). Soopsühholoogia. A. Eagly, A. Beall, R. Sternberg (Toim), *Soorollid kui adaptatsioonid* (lk 65-91). Tallinn: Külim.
- Kessels, U. (2005). Fitting into the stereotype: how gender-stereotyped perceptions of prototypic peers relate into liking for school subjects. *European Journal of Psychology of Education*, 3, 309-323.
- Kimmel, M. S. (2008). *The Gendered society*. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Kuurme, T., Kasemaa, G., & Roots, E-M. (2012). Poiste ja tüdrukute peab pedagoogika. Ü-M. Papp (Toim), *Kas õpilased või poisid ja tüdrukud? Uurimus Eesti õpetajate ja haridustöötajate valmisolekust sootundlikuks õpetamiseks ja kasvatamiseks* (lk 57-89). Tallinn: Eesti Naisteühenduste Ümarlaua Sihtasutus.
- Kuurme, T. (2011). Sissejuhatus soouuringutesse. R.Marling (Toim.), *Haridus, kasvatus ja sugupool* (lk 238-273). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Leino, M. (2006). Probleemne laps või probleemne sugu? *Haridus*, 1-2, 27-31.

- Leino, M., Veisson, M., Ruus, V-R., Sarv, E-S., Ots, L., & Veisson., A. (2007). Sooline aspekt koolis. T. Kuurme (Toim), *Eesti kool 21. Sajandi algul: kool kui arengukeskkond ja õpilase toimetulek* (lk 95-103). Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Leoma, R. (2011). Hariduselus naised spurdivad, mehed sörgivad? K. Pöder (Toim), *Mehe kodu on maailm, naise maailm on kodu?* (lk 100-110) Tallinn: Statistikaamet.
- Lorber, J. (2006). Believing is seeing: biology as ideology. M. S. Kimmel, & A. Aronson (Toim), *The Gendered society* (lk 14-25). New York, Oxford: Oxford University Press.
- Marks, G. N. (2008). "Accounting for the gender gaps in student performance in reading and mathematics: evidence from 31 countries." *Oxford review of Education*, 34, 89-109.
- Mcdaniel, A. (2010). Cross-national gender gaps in educational expectations: The influence of national-level gender ideology and educational systems. *Comparative Educational review*, 54(1), 27-50.
- Papp, Ü-M. (2009). *Vabaks vanadest mõttemallidest: juhiseid soolise võrdõiguslikkuse rakendamiseks lasteaedades ja koolides*. Tallinn: Eesti Naisteühenduste Ümarlaua Sihtasutus.
- Plante, I., Theoret, M., & Favreau, E. O. (2009). Student gender stereotypes: contrasting the perceived maleness and femaleness of mathematics and language. *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational psychology*, 29(4), 385-405.
- Prentice, A. D., & Carranza, E. (2002). What women and men should be, shouldn't be, are allowed to be, and don't have to be; the contents of prescriptive gender stereotypes. *Psychology of Women Quarterly*, 26, 269-281.
- Reay, D. (2001). "Spice girls," "Nice girls," "Girlies," and "Tomboys": gender discourses, girls cultures and femininities in the primary classroom. M. S. Kimmel, & A. Aronson (Toim), *The Gendered society* (lk 262-277). New York, Oxford: Oxford University Press.
- Roots, E-M., Kuurme, T., & Kasemaa, G. (2012). "Loodus on meid selliseks teinud" ehk sooline essentsialism hariduses ja kasvatuses. Ü-M. Papp (Toim), *Kas õpilased või poisid ja tüdrukud? Uurimus Eesti õpetajate ja haridustöötajate valmisolekust sootundlikuks õpetamiseks ja kasvatamiseks* (lk 90-111). Tallinn: Eesti Naisteühenduste Ümarlaua Sihtasutus.

Räty, H., & Kärkkäinen, R. (2010). Are parents' academic gender stereotypes and changes in them related to their perceptions of their child's mathematical competence? *Educational Studies*, 37(3), 371-374.

Sapolsky, M. R. (1997). Testosterone Rules. M. S. Kimmel, & A. Aronson (Toim), *The Gendered society* (lk 26-31). New York, Oxford: Oxford University Press.

Sax, L. (2006). Six degrees of separation: what teachers need to know about the emerging science of sex differences. *Educational Horizon*, 190-200.

Sewell, W. H., Haller, A. O., & Portes, A. (1969). "The Educational and Early Occupational Attainment Process." *American Sociological Review*, 34(1), 82-92.

Stets, E. J., & Burke, J. P. (2010). Femininity/Masculinity. E. Borgotta, & R. J. V. Montgomery (Toim), *Encyclopedia of Sociology, Revised Edition* (lk 997-1005). New York: Macmillan.

Tire, G., Lepmann, T., Jukk, H., Puksand, H., Henno, I., Lindemann, K., Kitsing, M., Täht, K., & Lorenz, B. (2013). *PISA 2012 Eesti tulemused*. Külastatud aadressil http://www.innove.ee/UserFiles/%C3%9Cldharidus/PISA%202012/PISA%202012_Eesti%20tulemused.pdf

Vainu, V., Järviste, L., & Biin, H. (2009). *Soolise võrdõiguslikkuse monitooring*. Külastatud aadressil http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/V2ljaanded/Toimetised/2010/toimetised_20101.pdf

Zittleman, K. (2006). Being a girl and being a boy: the voices of middle schoolers. M. S. Kimmel, & A. Aronson (Toim), *The Gendered society* (lk 235-261). New York, Oxford: Oxford University Press.

LISA 1.

Austatud küsimustiku täitja!

Poisid ja tüdrukud õpivad meie koolides samades klassides, sama õppekava alusel. On võimalik, et selles, kuidas neisse suhtutakse ja mida neilt oodatakse, on erinevusi. Käesoleva uurimuse eesmärk ongi selgitada, kas ja kuivõrd õpilased on selliseid erinevusi kogenud.

Palun Teil täita antud ankeet ja vastata kõigile küsimustele, lähtudes enda isiklikust arvamusest. Teie vastused on väga olulised uurimuse läbiviimiseks.

Küsitlusele vastanute andmete anonüümsus on garanteeritud ja vastuseid kasutatakse ainult teadustöö huvides.

Küsimustele ei ole õigeid ja valesid vastuseid, meid huvitab just Teie arvamus. Küsimustiku täitmiseks kulub 7-10 minutit.

Meeldivale koostööle lootma jäädes, Tartu Ülikooli sotsiaal-ja haridusteaduskonna üliõpilane Kaisa Musting. Küsimuste korral saate ühendust võtta e-postiaadressil kaisa.musting@gmail.com

Palun lugege iga esitatud väide hoolikalt läbi ning hinnake, kas Te peate seda õigeks või mitte. Seejärel märkige Teie arvamusena kõige rohkem kokku sobiva sõna ees olevasse kasti rist.

1. Nõustun väitega, et õpetajad peavad tüdrukuid tugevamateks eelkõige humanitaarainetes (nt. eesti keel ja kirjandus)

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

2. Nõustun väitega, et koolis eeldatakse tüdrukutelt edukust humanitaarainetes

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

3. Nõustun väitega, et õpetajad peavad poisse tugevamateks eelkõige reaalteadustes (nt. matemaatika, füüsika)

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

4. Nõustun väitega, et koolis eeldatakse poistelt edukust reaalainetes

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

5. Nõustun väitega, et õpetajad ootavad tüdrukutelt kohusetundlikkust

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

6. Nõustun väitega, et õpetajad ootavad tüdrukutelt paremaid õpitulemusi kui poistelt

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

7. Nõustun väitega, et õpetajad ootavad poistelt valmidust võistlemiseks

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

8. Nõustun väitega, et õpetajad ootavad poistelt suuremat aktiivsust kui tüdrukutelt

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

9. Nõustun väitega, et kool tagab kõigile õpilastele võrdsed võimalused eduks

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

10. Nõustun väitega, et vanemad ja õpetajad eeldavad minult soost lähtuvate valikute tegemist

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

11. Nõustun väitega, et vanemate ja õpetajate soovitud ootused (nt. poisid on aktiivsed, valmis võistlema ja tüdrukud on kohusetundlikud ning tagasihoidlikud) on mõjutanud minu käitumist

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

12. Millistel asjaoludel olete tundnud, et vanemate ja õpetajate soovitud ootused on mõjutanud Teie käitumist?

.....
.....

13. Nõustun väitega, et vanemate ja õpetajate soovitud ootused (nt. tüdrukud peavad olema edukad humanitaarainetes ja saama häid hindeid, poisid peavad olema edukad reaalainetes, kehalises kasvatuses) on mõjutanud minu õppimist koolis

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

14. Millistel asjaoludel olete tundnud, et vanemate ja õpetajate soovitud ootused mõjutavad Teie õppimist koolis?

.....
.....

15. Nõustun väitega, et õpilased peaksid käituma lähtudes soovitud ootustest neile

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

16. Nõustun väitega, et muudaksin oma käitumist (nt. tüdrukud oleksid sõnakuulmatumad, allumatamad ning poisid oleksid vaiksemad, alluvamad), kui vanemate ja õpetajate soolistatud ootused minu käitumise suhtes puuduksid

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

17. Kuidas muudaksite oma käitumist?

.....
.....

18. Nõustun väitega, et õpiksin erinevalt (nt. Tüdrukud tahaksid õppida rohkem reaalseid, poisid humanitaarseid), kui vanemate ja õpetajate soolistatud ootused minu õppimise suhtes puuduksid

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

19. Kuidas muudaksite oma õppimist?

.....
.....

20. Nõustun väitega, et poistel lubatakse sagedamini rikkuda reegleid ja olla koolikeskkonnas iseseisvamad kui tüdrukud

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

21. Nõustun väitega, et õpetajate ja vanemate poolsed juhised on täitmiseks

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

22. Nõustun väitega, et reeglitega tuleb kohanduda

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

23. Nõustun väitega, et minu õpitulemustest sõltub, kui edukas ma tulevikus olen

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

24. Nõustun väitega, et minult oodatakse ülikooli minekut

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

25. Nõustun väitega, et heade hinnete saavutamine on koolis kõige tähtsam

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

26. Nõustun väitega, et tüdrukud püüavad õpetajate ja vanemate ootusi täita rohkem kui poisid

☐ 1.Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3.Ei oska öelda ☐ 4.Pigem nõustun ☐ 5.Nõustun täiesti

27. Nõustun väitega, et tüdrukute korrarikkumistesse (tunni segamine, vahetunnis ringi jooksimine jne) suhtutakse rangemalt kui poiste omadesse

☐ 1. Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3. Ei oska öelda ☐ 4. Pigem nõustun ☐ 5. Nõustun täiesti

28. Nõustun väitega, et õpetajad arvestavad rohkem tüdrukute vajadustega kui poiste omadega

☐ 1. Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3. Ei oska öelda ☐ 4. Pigem nõustun ☐ 5. Nõustun täiesti

29. Nõustun väitega, et poistel on koolikeskkonnas raskem hakkama saada

☐ 1. Ei nõustu üldse ☐ 2. Pigem ei nõustu ☐ 3. Ei oska öelda ☐ 4. Pigem nõustun ☐ 5. Nõustun täiesti

30. Tee ristike selle väite taha, mis on Teie arvates õige!

Rohkem on õpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks tüdrukuid	
Rohkem on õpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks poisse	
Rohkem on õpetajaid, kelle suhtumine ei sõltu õpilase sugupoolest	

31. Tee ristike selle väite taha, mis on Teie arvates õige!

Rohkem on neid naisõpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks tüdrukuid	
Rohkem on neid naisõpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks poisse	

32. Tee ristike selle väite taha, mis on Teie arvates õige!

Rohkem on neid meesõpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks tüdrukuid	
Rohkem on neid meesõpetajaid, kes peavad meeldivamateks õpilasteks poisse	

Sinu vanus:

Sinu sugu: ☐ mees ☐ naine

Täna koostöö eest!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Kaisa Musting (28.02.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
Õpilaste poolt tajutud soolistatud ootused koolis,

mille juhendaja on Inger Kraav,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil,
sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja
lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas
digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 19.05.2014